

3.2. Ті, які вимагають постійної допомоги (стійка втрата працездатності тощо).

4. Проблеми, які пов'язані з війною:

4.1. Проблеми, що пов'язані з евакуацією членів родин у безпечне місце в умовах війни, турботою про близьких;

4.2. Проблеми, які пов'язані з станом людини на передовій у бойових умовах;

4.3. Проблеми, що пов'язані з адаптацією до цивільного життя після поранення чи звільнення із лав;

4.4. Проблеми, які пов'язані з адаптацією молодої людини до військового колективу під час мобілізації.

Типологія проблем може бути продовженою за потребами. Така типологія проблем користувачів військово-соціальної роботи дозволяє визначити обсяг, місце, термін, вид допомоги у стандартах соціальних послуг через військово-соціальну роботу. При цьому для кожного стандарту і проблеми має бути обґрунтування, на підставі якого здійснюється надання соціальних послуг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Соціальні аспекти військово-професійної діяльності сектора безпеки і оборони: виклики сьогодення. *Соціальні аспекти військово-професійної діяльності сектора безпеки і оборони: виклики сьогодення*: зб. тез доповідей I Міжнар. наук.-практ. конф., 20.05.2021 р. / за ред Трубавіної І. М., Міршука О. Є., Чупрінової Н. Ю. Х.: НА НГУ, 2021. 336 с.

2. Трубавіна І. М. Теоретико-методичні основи соціально-педагогічної роботи з сім'єю : дис д-ра пед. наук :13.00.05 / Луганськ:ЛНУ імені Тараса Шевченка, 2009. 597 с.

3. Трубавіна І. М., Міршук О. Є. Військово-соціальна робота в НГУ: навч. посіб. Харків: НАНГУ, 2021.166 с.

УДК 37. 092. 22

Фідкевич Олена Львівна,
кандидат філологічних наук,
провідний науковий співробітник
відділу навчання мов національних
меншин і зарубіжної літератури
Інституту педагогіки НАПН України,
м. Київ

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ПРОЄКТ РОЗВИТКУ БАГАТОМОВНОСТІ EUROCOMPREHENSION: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Одним із напрямів трансформації системи мовної освіти в країнах Західної Європи є використання нових інтенсивних технологій навчання мов, зокрема, рецептивної технології (проєкт EuroComprehension (Європорозуміння) або EuroCom).

Питання використання рецептивної технології у процесі навчання декількох мов знаходиться у центрі уваги багатьох зарубіжних учених: П. Балбоні, Н. Баришніков, Е. Бонвіно, Я. Гжега, М. Жаме, Ф. Й. Майснер, Д. Спіт, Б. Хуфайзен та ін. Серед них – автори підручників EuroCom: EuroComRom – романські мови (Х. Г. Кляйн, Т. Д. Штегман) [1], EuroComGerm – германські мови (Б. Хуфайзен, Н. Маркс) [2], EuroComSlav – слов'янські мови (Л. Зібатов, Г. Зібатов) [3].

В Україні проблемам використання рецептивної технології у процесі формування соціальної та індивідуальної багатомовності присвячені наукові дослідження К. Балабухи, В. Гаманюк, О. Першукової, Ю. Кажан, І. Локшиної, Л. Мороз та ін.

Утім у педагогічній науковій літературі в Україні ґрунтовно не представлений аналіз основних принципів EuroCom, глибоко не осмислені шляхи запровадження рецептивної технології у практику українських вчителів-мовників, немає чіткого розуміння, на яких етапах навчання потрібно її застосовувати, яке місце і роль цієї технології у процесі навчання декількох іноземних мов у закладах загальної середньої освіти.

Рецептивна технологія в межах проєкту EuroCom була запропонована у 90-х роках ХХ століття групою німецьких учених під керівництвом Х. Г. Кляйна (Університет дистанційної освіти в Хагені).

Проєкт EuroCom – це система практичних заходів, які спрямовані на надання європейцям можливості зберегти багатомовність або набути її за рахунок формування рецептивних компетентностей у споріднених мовах, починаючи з розвитку навичок читання ними. Стратегічною метою EuroCom є

прагматичне сприяння індивідуальній та соціальній європейській багатомовності.

Проект EuroCom дає інформацію щодо споріднених мов та пропонує навчальні стратегії, які спрямовані на активізацію усіх наявних механізмів їхнього свідомого засвоєння на основі трансферу мовних знань і умінь, використання попереднього мовного досвіду.

«Практичні результати із самого початку» – це одне із основних гасел проекту. EuroCom визначає пріоритет розвитку рецептивних видів мовленнєвої діяльності. Як доводять дослідження результатів використання рецептивної технології, вже через декілька занять учні здатні читати тексти виучуваними спорідненими мовами. Наразі технологія EuroCom використовується також і у процесі формування здатності учнів до усної та письмової продуктивної комунікації.

Як додатковий ефект у межах проекту розглядається формування європейської свідомості порозуміння, сприйняття культурного і мовного розмаїття як цінності.

Основними положеннями концепції EuroCom з огляду на його мету є такі:

- Жодна мова не є абсолютно невідомою ізольованою територією. Кожна нова мова, якщо вона належить до спорідненої мовної групи, має спільні ознаки.
- Кожна мова є цінною. Мовне і культурне розмаїття є суспільним багатством.
- Навчання має відбуватися на відкритті знайомого в незнайомому на основі активізації людської здатності переносити попередні знання і досвід у новий контекст.
- Все, що сприяє розумінню загального смислу тексту і ефективному спілкуванню навіть на найнижчому рівні оцінюється як позитивний навчальний досвід.

➤ На відміну від традиційного навчання цінуються всі зусилля, які докладають учні, що надзвичайно важливо з точки зору мотиваційного зворотного зв'язку.

EuroCom не ставить за мету досягти мовної досконалості на рівні носіїв мови (так звана *near native competence*) і виходить із визнання цінності та значущості часткової комунікативної компетентності у декількох мовах.

Розроблені у межах проєкту підручники не замінюють традиційні підручники відповідних мов, а розглядаються передусім як пропедевтичні курси, з метою полегшити шлях до вивчення інших споріднених мов, до усвідомлення взаємозв'язку мов та культур.

Отже, основні характеристики рецептивної технології EuroCom це:

- оптимізація зусиль у навчанні декількох мов (не збільшення, а зменшення їх);
- реалістичність та досяжність навчальних стратегій: відмова від надмірних вимог щодо рівня досягнень в опануванні декількома мовами (визнання цінності часткової комунікативної компетентності з метою досягнення цілей спілкування);
- зосередження на початковому етапі не на продуктивних видах мовленнєвої діяльності в усній і письмовій формі, а на розвиткові компетентності у читанні;
- осмислення читання та аудіювання як основи для подальшого розвитку умінь письма, монологічного та діалогічного мовлення;
- визнання тексту як основної дидактичної одиниці у навчанні другої мови;
- пріоритет розвитку дедуктивних умінь у навчанні другої мови або декількох мов;
- розгляд помилок як результату певного досвіду;
- відмова від негативного оцінювання, адже навіть невдалі спроби можуть підвищувати мотивацію учнів до подальшого навчання.

Автори EuroCom виділяють сім мовних рівнів, які дають можливість в межах групи споріднених мов (романських, германських або слов'янських) виділити спільні для них елементи.

Ці сім рівнів отримали метафоричну назву «семи сит». Поділ роботи із новим текстом на сім сит спрямований на те, щоб полегшити роботу з осмислення інформації цього тексту.

Перше «сито» – це міжнародні слова, інтернаціоналізми. Друге – спільна лексика, яка присутня у всіх мовах групи. Це «сито» показує, як знання лише однієї мови може відкрити двері для інших. «Третє» – фонетичні відповідності (схожість звучання слів у різних мовах та усвідомлення можливих фонетичних відхилень). «Четверте сито» зосереджує на правописі та вимові, встановленні співвідношення між звуком та графічним знаком, який його позначає. «П'яте сито» стосується загальних для споріднених мов синтаксичних структур і використовує той факт, що у споріднених мовах існують структурно ідентичні синтаксичні структури. «Шосте сито» розглядає морфосинтаксичні елементи (граматичні явища словозміни, словотвору) і надає основні формули для визначення шляхів розвитку різних граматичних елементів у мовах («Як ми розпізнаємо першу особу множини романських дієслів?»).

Нарешті, «сьоме сито» зі списками префіксів і суфіксів дозволяє розробити значення складних слів шляхом відокремлення елементів від кореневих слів.

Важливою особливістю рецептивної технології EuroCom є намагання працювати із незнайомим текстом якомога довше без словників чи граматик, що сприяє швидкому процесу оволодіння рецептивними видами мовлення.

Отже, рецептивна технологія надає можливість здобувачам освіти мобілізувати усі наявні механізми свідомого засвоєння споріднених мов, трансферу мовних знань і умінь, отриманих у процесі вивчення попередніх мов. Її системне використання підвищує мотивацію здобувачів освіти, зменшує тривожність і страх перед вивченням нової мови; формує здатність до трансферу не тільки мовних, але й культурних явищ, навчальних стратегій;

підвищує інтенсивність розвитку аналітичних умінь; оптимізує процес формування читацьких умінь.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Klein H. G. EuroComRom – Die sieben Siebe : Romanische Sprachen sofort lesen können /H. G. Klein, T. D. Stegmann. Aachen : Shaker, 2000. 287 S
2. Hufeisen B. EuroComGerm – Die sieben Siebe : Germanische Sprachen lesen lernen / B. Hufeisen, N. Marx. Aachen : Shaker, 2007. 370 S.
3. Zybatov, Lev EuroComSlav – a road to Slavic languages Wiener Slawistischer Almanach 52, 2003, pp. 281-295.

УДК 373.5.015:51

Хома Світозара Олегівна,
завідувач центру виховної роботи,
захисту прав дитини та громадянської
освіти Тернопільського обласного
комунального інституту післядипломної
педагогічної освіти, м. Тернопіль

ФОРМУВАННЯ ЦІННОСТЕЙ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Анотація. У статті окреслено питання, пов'язані із складністю сучасних виховних проблем, формуванням цінностей в умовах загарбницької війни московією.

Ключові слова: виховання, формування цінностей, виховне середовище, патріотизм, ціннісна забезпеченість, духовно досконала особистість.

Ми живемо в один із найважчих періодів людства нової ери. Загарбницька війна Росії змінила звичний ритм нашого життя. Діти, вчителі, батьки змушені були перейти на зовсім інший формат навчання і спілкування. Ми маємо внутрішні і зовнішні виклики, які повинні враховувати при організації освітнього процесу.

Ключовим внутрішнім викликом духовної безпеки нації виступає національна самоідентифікація, яка втілюється у почуттях-цінностях – «Я-Українець» – «Ми-Українці». І сьогодні це набуває особливого смислу. Вороги